

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Kåla, C. & Mattila, S. 2021. Suomalaiset ovat kielitaitoisia – vai ovatko sittenkään? Teoksessa: Kostamo, P. & Lehtilinna, M.-K. (toim.) Viesti kielillä - kuulu kaikille! Laurean kielten ja viestinnän opetuksen käytänteitä ja kokemuksia. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea julkaisut | Laurea Publications 166.

Available at: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-613-6>

CC BY-SA 4.0

3 Suomalaiset ovat kielitaitoisia – vai ovatko sittenkään?

Camilla Kåla & Sirpa Mattila

EMERITAPROFESSORI RIITTA PYYKKÖ teki vuonna 2017 ministeriön toimeksiannosta selvityksen ”Monikielisyys vahvuudeksi”, jossa hän nykytilan kartoituksen lisäksi ehdotti toimenpiteitä nykyisen kielivarannon kehittämiseksi. Kielivarannolla tarkoitetaan Pyykön mukaan (2017, 13) mukaan kansallista kieliosaamista kokonaisuudessaan eli

kuinka eri kieliä opiskellaan ja osataan eri tasoilla. Erityisen huolestuttavana selvityksessä pidettiin kielitaidon yksipuolistumista ja kaventumista, mikä näkyy selvästi esimerkiksi 2. asteen koulutuksessa eli lukioissa ja ammatillisella toisella asteella. (Pyykkö 2017, 35–40, 44–45.)

Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen päivillä lokakuussa 2018 puhunut Pyykkö totesi hieman provokatiivisesti, että ”Kielitaito alkaa siitä, kun osaa jotain muuta kieltä kuin englantia” (Pyykkö 2018).

“

Samaan aikaan monet kieliaineet näivettyvät opiskelijoiden puutteessa, kun kielistä ei saa riittävästi pisteitä.

Arno Kotro, Suomen Kuvalehti 12.3.2021.

KIELTENOPISKELU TOISELLA ASTEELLA JA KORKEAKOULUISSA

Kielten opiskelun väheneminen sekä yksipuolistuminen viime vuosina näkyvät selkeästi lukio-opiskelussa ja erityisesti kielten ylioppilaskokeissa. Ylioppilastutkintolautakunnan tilastojen mukaan vuonna 1997

saksan, ranskan, venäjän, espanjan ja italian lyhyen kielen kokeeseen osallistui 18 326 lukiolaista ja vastaava luku vuonna 2020 oli vain 3903 eli osallistujien määrä on vähentynyt reilussa 20 vuodessa n. 80 % (Lyytinen 2021). Lisäksi motivaatio kieltenopiskeluun lukiossa on heikentynyt. Tähän on vaikuttanut korkeakoulujen todistusvalinta, jossa kieliaineista ei saa juurikaan pisteitä (Vaarala, Riuttanen, Kyckling, Karppinen 2021, 53). Kun toisella asteella ei englannin ja ruotsin lisäksi opiskella muita vieraita kieliä, useimmat aloittavat muiden kielten opiskelun korkeakoulussa alkeista. (Simon & Kotikoski 2020). Laurea-ammattikorkeakoulussa on näkyvissä samankaltainen kehitys, eli alkeiskursnit saadaan hyvin muodostettua, mutta jatkotasoille on haastavaa saada tarpeeksi osallistujia.

Kieltenopettajien haastatteluista piirtyy kuva kahdesta rinnakkaisesta Suomesta. Yhtäällä on päättäjiä seminaari-Suomi, jossa politiikan ja talouden eliitti puhuu ylevästi kansainvälisyydestä ja laajan kielitaidon merkityksestä.

Ja sitten on arkinen koulu-Suomi. Teinihieltä tuksahtavien luokkahuoneiden ja pätkivän etäopetuksen maa, jossa opettajat yrittävät motivoida murrosikäisiä opiskelemaan muitakin kieliä kuin englantia.

Jaakko Lyytinen, Helsingin Sanomat 21.2.2021.

KIELITAIDON TARVE TYÖELÄMÄSSÄ

Elinkeinoelämän Keskusliiton (2018) mukaan kielitaidon puute aiheutti jo vuonna 2014 10 % yritysten rekrytointiongelmista. On todennäköistä, että osuus on kasvanut eivätkä digitalisaatio ja tekoäly näytä vähentävän, vaan pikemminkin lisäävän, työelämän tarvetta kieli- ja kulttuuriosaamiselle. Englannin kielen kohtuullisen hyvä hallinta on tärkeää suomalaisessa elinkeinoelämässä, mutta kansainvälistyvässä Suomessa pitäisi englannin lisäksi hallita vähintään yksi toinen vieras kieli. Esimerkkeinä monipuolistuvasta kielitaitotarpeesta voidaan mainita venäjän, kiinan, saksan, ranskan, ja espanjan kielen osaaminen myös kotimarkkinoilla toimivissa yrityksissä, mm. palvelutehtävissä. (Elinkeinoelämän Keskusliitto 2018).

Myös Pyykkö (2017, 111) viittaa useisiin vientiyrityksille tehtyihin tutkimuksiin. Tutkimusten perusteella englannilla on vahva rooli uusien markkinoiden valtaamisessa, mutta "pidempikestoisten liikekumppanuuk-sien rakentaminen ja ylläpito vaativat kohdemaan kielen ja kulttuurin tuntemusta". (Pyykkö 2017, 111.)

KORKEAKOULUJEN YHTEINEN KIELIHANKE, KIVAKO, MONIPUOLISTAA KAVENTUVAA KIELIVARANTOAMME

Laurea on ollut mukana 24 muun suomalaisen korkeakoulun ja yliopiston kanssa vieraiden kielten oppimista edistävässä KiVAKO-hankkeessa. Tässä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa on nimensä mukaisesti ollut tavoitteena vahvistaa KieIiVArantoa KORkeakouluissa. Vuonna 2018 käynnistyneessä Kivako-hankkeessa haluttiin vahvistaa monikielisyttä tuottamalla valtakunnallista opetustarjontaa digipedagogisella lähestymistavalla. Hankkeeseen osallistui yli 80 kieltenopettajaa 25 korkeakoulusta ja yliopistosta. Tavoitteena oli kehittää digitaalisessa muodossa vieraiden kielten opintopolkutarjontaa, joka kattaa eurooppalaisen viitekehyksen mukaiset tasot A1-tasolta C1 tasolle. Verkkomateriaalia kehitettiin espanjaan, saksaan, ranskaan, portugaliin, italiaan, kiinaan, koreaan, japaniin, viroon, venäjään ja suomenkieliseen viittomakieleen. Materiaalia kehitettiin myös UniTandemiin, jossa oppiminen perustuu non-formaaliin, pareittain tapahtuvaan virtuaaliseen kielenoppimiseen, jossa natiivipuhujat opettavat pareittain toisilleen omaa äidinkieltään. (Korkealehto & Ohinen-Salvén 2020, 12 - 13).

Tavoitteena oli tuottaa avointa verkkomateriaalia, jonka avulla voidaan toteuttaa koko opintojakso eikä muuta materiaalia tarvita. Materiaalin käytettävyyttä lisää digitaalinen muoto, jolloin se on helppo päivittää, muokata sekä jakaa. Saavutettavuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota jo suunnitteluvaiheessa. Osa opinto-

jaksoista tullaan muuntamaan englannin- ja ruotsinkieliseen opetukseen soveltuvaksi.

KiVAKO-hankkeeseen osallistuneille opettajille tehdyn alkukyselyn mukaan 66,7 % vastanneista ilmoitti, että heillä on yli 15 vuoden opetuskokemusta ja 11,8 % vastanneista oli opettanut 11–15 vuotta. Alle 10 vuoden opetuskokemuksen omaavat jakaantuivat melko tasaisesti: 1–3 vuotta (7,8 %), 4–7 vuotta (7,8 %) ja 8–10 vuotta (5,9 %). Alkukyselyssä kartoitettiin myös verkko-opetuskokemusta. 17,6 % vastaajista ei ollut lainkaan verkko-opetuskokemusta hankkeen alkaessa ja yhtä suurella osalla oli 1–3 vuoden ajalta. Osallistujien taustasta voidaan todeta, että jo pidemmän opettajauran omaavilla oli tarve kehittää omaa digipedagogista osaamistaan. (Korkealehto & Ohinen-Salvén 2019, 38–39).

***Oli antoisinta oppia monenlaisia hyödyllisiä menetelmiä ja välineitä ja luoda ja kehittää vieraan kielen kursseja verkko-opetuksen lukuisia mahdollisuuksia hyödyntäen. Myös verkostoituminen ja ihmisiin tutustuminen oli antoisaa. Oli mukavaa päästä myös hankemaailmaan sisälle ja oppia siitä paljon myös ihan käytännön asioita...
Tiina Majuri, viron kielen osahanke.***

Opettajatiimit, jotka koostuivat eri korkeakoulujen edustajista, työstivät digimateriaalia verkkokursseille Digicampus Moodle-alustalle. Digicampus on oppimisympäristö, joka on avoinna sekä ammattikorkeakoulujen että yliopiston opiskelijoille. Pilottikurssit olivat myös tällä oppimisalustalla.

Työskentelytapa mahdollisti laajan verkottumisen opettajien kesken. Hankkeessa olleiden digipedagoginen osaaminen kehittyi ja oman alan asiantuntijuus päivittyi tehokkaasti. Leimallista tekemiselle oli oman materiaalin avoin jakaminen. Osaamisen jakaminen myös materiaalin tuottamisessa mahdollisti laajan työkalupakin haltuunoton melko intensiivisessä tahdissa. Yhteistyö mahdollisti myös kustannustehokkaan materiaalin tuottamisen. Materiaalin tuottamisessa käytettiin erilaisia digipedagogisia ratkaisuja. Materiaalin tuottamisessa kiinnitettiin myös huomiota arviointi-, ohjaus- ja palautteenantomenetelmiin sekä kuinka opiskelija kokee opettajan läsnäolon verkkototeutuksella.

Työskentelymenetelmiin kuuluivat myös eri tiimien tekemät ristikkäisarvioinnit, jotka osoittautuivat tehokkaasti tavaksi kehittää jo tuotettua materiaalia. Pilotoinnin jälkeen opintojaksoja arvioitiin uudestaan, minkä jälkeen opintojaksot hiottiin sellaisiksi, että ne ovat valmiita kopioitaviksi. Kaikista opintojaksoista luodaan opettajan opas, jonka avulla kaikki KiVAKO:ssa tuotetut opintojaksot ovat helposti otettavissa käyttöön.

”Mielestäni antoisinta olivat vertaisarvioinnit... ehkäpä meilläkin voisi olla enemmän tätä vaikkapa yli kielirajojen, oppisi monia erilaisia juttuja...” -Sari Myrreen, ranskan kielen osahanke.

KIVAKO:N TULOKSET

Hankkeen tuottamaa monipuolista opetustarjontaa ovat hankekorkeakoulujen ja -yliopistojen yksittäiset opiskelijat päässeet testaamaan pilotteina jo hankkeen aikana 2019–2021. Valtiollinen rahoitus kuitenkin edellyttää, että tuotettu materiaali on hankkeen päätyttyä myöskin niiden korkeakoulujen käytössä, jotka eivät osallistuneet hankkeeseen.

Virtuaalinen oppimisympäristö sekä hankkeen tuottama verkko-opetusmateriaali antavat opiskelijalle mahdollisuuden opiskella joustavasti harvinaisempiakin kieliä sekä jatkaa aiemmin aloittamaansa kielipolkua opiskelupaikkakunnasta ja oppilaitoksesta riippumatta.

Hankkeessa tuotettua materiaalia arvioitiin hankkeen aikana useammalla eri tavalla, jotta saavutettaisiin mahdollisimman korkea laatutaso. Lisäksi yhtenäistettiin valtakunnallisia verkko-opetusmenetelmiä.

Hanke jatkuu vielä kevään 2021, jolloin pilotoidaan viimeisiä kursseja sekä hyödynnetään vertaisarvioinnin tuloksia pilotoituihin kursseihin. Samanaikaisesti valmistellaan korkeakoulujen kielikoulutuksen verkostoyhteistyötä vahvistavaa Kivanet-jatkohanketta. Kivanetin alkuvaiheessa kehitetään opintotarjotinta ja opiskelijahallintoa sekä pohditaan yhteistä oppimisalustaa.

Laurea on yksi verkostopartnereista, joka haluaa lisätä korkeakoulujen verkostomaista yhteistyötä kielikoulutuksen sekä siihen liittyvän soveltavan tutkimuksen toteuttamiseksi sekä varmistaa ja vahvistaa suomalaisten kielivarantoa korkeakouluopiskelun osalta. Digitaalisuuteen vahvasti panostavana korkeakouluna Laurea voi lisäksi myötävaikuttaa korkeakoulujen pedagogiseen osaamiseen erityisesti digipedagogiikan osalta.

Optimisteina uskomme, että KiVAKO:ssa vahvistunut valtakunnallinen korkeakoulujen välinen yhteistyö jatkuu jossakin muodossa.

Parasta Kivakossa on ollut yhteistyö useita korkeakouluja edustavien kollegojen kanssa sekä digitaitojen monipuolinen kehittyminen. Uuden verkko-opetusmateriaalin tuottaminen on ollut myös antoisa kokemus.

Virpi Castrén, espanjan kielen osahanke.

Laureasta KiVAKO-hankkeeseen osallistivat Virpi Castrén (espanja), Camilla Kåla (saksa), Tiina Majuri (viro), Sari Myrén (ranska) ja Sirpa Mattila (hankkeen projektipäällikkö Laureassa sekä neuvottelukunnan jäsen).

Lähteet

Elinkeinoelämän Keskusliitto (EK) 2018. Monikielisyys vahvuudeksi – Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Ehdotukset kielikoulutuksen kehittämiseksi. Viitattu 22.3.2021.

<https://ek.fi/lausunnot/monikielisyys-vahvuudeksi/>.

Korkealehto, K. & Ohinen-Salván, M. 2020. Kielten tarjonta laajemmaksi korkeakoulujen yhteistyöllä – KiVAKO-hanke yhtenä ratkaisuna. Skootteri 2/2020, 13–14.

Korkealehto, K. & Ohinen-Salván, M. 2019. KiVAKO-hanke opettajien digipedagogisen kompetenssin kehittäjänä. Toolilainen 4/2019, 38–39.

Kotro, A. 2021. Lukio meni rikki. Suomen Kuvalehti 10/21, 45.

Lyytinen, J. 2021. Kielet jäivät jalkoihin. Helsingin Sanomat 19.3.2021, B10–B12.

Pyykkö, R. 2017. Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.3.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-535-8>

Pyykkö, R. 2018. Monipuolisen kielitaidon saavuttaminen korkeakoulujen tavoitteena ja haasteena. Luento 4.10.2018. Kielten ja viestinnän opetuksen päivät. Xamk-ammattikorkeakoulu. Mikkeli.

Simon, H. & Kotikoski, T.-H. 2020. Kielivarantoa laajentamassa – saksajatkumo KiVAKO-hankkeesta. Kieli, koulutus ja yhteiskunta 11(7). Viitattu 22.3.2021. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2020/kielivarantoa-laajentamassa-saksajatkumo-kivako-hankkeesta>.

Vaarala, H., Riuttanen, S., Kyckling, E. & Karppinen, S. 2021. Kielivaranto. Nyt! Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017) seuranta. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 21.3.2021. https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/kielivaranto-nyt-julkaisu_sivuittain-1.pdf